

- א. משמע בגמרא שבאופנים שאין הדבר ניכר כאגודות אגודות, הכל מודים שעשו בית שמאי כדבריהם, כגון שהרואים אותם מחמירים תולים הדבר בסיבה אחרת. (וערש"ש).
- ב. למאן דאמר לא עשו בית שמאי כדבריהם, אפילו כשהם לחומרא לא עשו אלא הקלו כבית הלל. כן הוכיחו התוס' (טו. ד"ה וסיכך) מהסוגיא. ואולם כשאין ניכר הדבר – מחמירים על עצמם (כן מבואר בסוגיא, שאפילו אם לא עשו כדבריהם, היו נמנעים מבית הלל מלישא צרת הבת בלא הליצה. וכן מבואר ברמב"ן וש"ר, וכנ"ל).

דף טו

כב. ולד יבמה לשוק וולד מחזיר גרושתו – מה דינם? [ומה דין הנשים עצמן לכהונה?]

- לדברי רבי עקיבא, יש ממזר מחייבי לאוין, ולכך ולד יבמה שנישאת לאחר – ממזר. ויש אומרים שמודה רבי עקיבא בלאוין שאינם משום 'שאר בשר' שאין הולד ממזר (ע' להלן מט צב ובראשונים). וכאן אמר רבי אלעזר (בן שמוע) שמודים בית שמאי ובית הלל שאין הולד ממזר. ונחלקו הדעות האם ולד יבמה לשוק פגום לכהונה (כן אמר רבי יוחנן בן נורי יד:), קל וחומר מולד אלמנה לכהן גדול. רש"י ותוס') אם לאו (מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת). וכן העיד רבי יהושע.
- [אביי (להלן מט: כפרש"י) הסתפק שמא ולד יבמה לשוק ממזר הוא, כרב שאמר אין קדושין תופסים ביבמה לשוק [אף על פי שבשאר חייבי לאוין קדושין תופסים ואין הולד ממזר].
- א. יש אומרים שאף רבי יוחנן בן נורי לא אמר לפסול לכהונה מן הדין אלא שמוזוהם משום לעז מפני שבא מטפה אסורה (עפ"י רמב"ן מד:).
- ב. להלכה מבואר ברמב"ם (איסור"ב יט,ה) שהולד כשר, מלבד אם נבעלה תחילה לכהן שנעשית בכך 'זונה' והולד הנוצר מביאה שניה ואילך הריהו 'חלל' מפני שנולד מאיסור כהונה (בפשטות נראה שה"ה אם נישאה לישראל באיסור נעשית 'זונה' וכסתימת הרמב"ם בפ"ה, וכו"מ במאירי כאן, ומה שכתב הרמב"ם 'כהן' – משום ביאה שניה). ואין הדבר מוסכם (עבהגר"א ו סקכ"ג ו סקנ"ד. וע' באריכות בחזו"א טו, יג-טו).
- ויש שפסקו שהולד ספק-ממזר (ע' מאירי מט: מ'גדולי הפוסקים). ויש פוסקים שולד יבמה לשוק הוא ממזר מדרבנן (ע' אה"ע קנט,ב).
- ולדברי הריב"א המובאים בתורא"ש משמע שבני יבמה לשוק פגומים כי יש ללמוד קל וחומר מאלמנה ואין לפרוך שכן היא עצמה מתחללת כי גם זו מתחללת [ורק משום שהצרות מותרות, מותרים בני הצרות לרבי יהושע]. והתורא"ש חלק.
- ע' באריכות בקובץ תשובות לגריש"א שליט"א (ח"א קמו) שפסק אודות בת שומרת יבם שנולדה מאיש זר – שאסורה לכהן, אם לא במקום הדחק.

ולד מחזיר גרושתו כשר (תועבה הוא – היא תועבה ואין בניה תועבין. קדושין עז).

- יש אומרים שכשר אף לכהונה (מאירי; פסקי ריא"ז ד,ז – וכדלהלן מד:). ויש אומרים שבתו פסולה לכהונה [אם כי אין הולד 'חלל' מפני שלא נולד מאיסור כהונה], קל וחומר מאלמנה לכהן גדול (ע' באריכות בבהגר"א ו סקנ"ד – בדעת הרמב"ם).

לדברי רבי יוחנן בן נורי שהולך פגום לכהונה, יש צד לומר שגם היבמה עצמה מתחללת, וכן הגרושה שחזרה לבעלה באיסור (כן ביאר הגר"א וז' סקנ"ד) עפ"י הרמב"ם. וכן צד הרמב"ן מד: אך למסקנתו אין לומר כן כי אף הן לא מתחלל כנ"ל. ולהריב"א אפילו לרבי יהושע היא עצמה מתחללת כנ"ל). ואין הדבר מוסכם (כן מורה פשט דברי התוס' וש"ר כאן. וע' גם בהגר"א שם).

דף טז

כג. אלו שלשה דברים אמר חגי הנביא בישובו על המדוכה?

כך מסר להם רבי דוסא בן הרקינס לחכמים: מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים: צרת הבת אסורה; עמון ומואב מעשרים מעשר עני בשביעית (כן תקנו חכמים לצורך העניים, שיוכלו להשכיר עצמם בשביעית לחרוש ולקצור, ועוד ליטול מתנות עניים); מקבלים גרים מן הקרדויים [ולא קרתויים] ומן התרמודים.

א. ישנה דעה האומרת בשם רבי יוחנן וסביא, אין מקבלים גרים מן התרמודים כדלהלן, ושמא אמורא זה סובר שלא אמרה חגי מעולם (תוס').

ב. ישנה דעת תנאים (במסכת ידים ד) שבעמון ומואב מעשרים מעשר שני בשביעית, אבל נמנו וגמרו מעשר עני, וכן נתקבל מהלכה למשה מסיני (ע' משנה ידים שם ורמב"ם מתנות עניים ו,ה) וכפי שהעידו מפי חגי הנביא.

דפים טז – יז

- כד. א. האם בני תרמוד מוחזקים כממזרים? האם מקבלים גרים מארצות שגלו שם עשרת השבטים?
 ב. עובד כוכבים שקידש בזמן הזה – האם חוששים לקידושין, שמא הוא מבני עשרת השבטים?
 ג. עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל – מה דין הולד?
 ד. ישראל שבא על נכרית – מה דין הולד?

א. נחלקו תנאים ואמוראים האם מקבלים גרים מתרמודיים או אין מקבלים, מפני שנתערבו בהם מעבדי שלמה או משום בנות ירושלים שנשאו אותן בני תרמוד בשעת החורבן והרי בניהם ממזרים ואסורים לבוא בקהל. אמרו, עתידים ישראל לעשות יום טוב כאשר תיחרב תרמוד (משום שממזרים הם ומטמעים בישראל ופוסלים אותם).

בזמן הזה כל האומות נתבלבלו, ואין חוששים לתערובת ישראל-ממזר בהם בשום מקום, אלא כל הפורש מהרוב פורש (ים של שלמה). ותמה על האגודה שהביא דברי רב אסי חוששים שמא מעשרת השבטים הוא).

ב. רב יהודה מסר בשם רב אסי, עכו"ם שקידש בזמן הזה – חוששים לקדושין, שמא מעשרת השבטים הוא. ודוקא במקום קביעותם. וכן אמר רבי יוחנן, שכל הארצות המנויות בכתוב שגלו לשם בני עשרת השבטים, כולם לפסול (שרובם ממזרים. רש"י).

רש"י: שכל קבוע כמחצה על מחצה. תוס': במקום שרובו מהם, אבל משום קבוע אין לאסור כאשר הלך הוא ממקומו ובא אצלה. לפרש"י, סובר רב אסי שישאל הבא על הנכרית הולד ממזר [והיינו כמאן דאמר גוי ועבד